

Ensomhet og tosomhet

Johannes Brahms / Scherzo fra «Frei aber einsam» sonaten for fiolin og piano

Henning Kraggerud, fiolin; **Håvard Gimse**, klaver

Robert Schumann / Märchenbilder op.113

1. Nicht schnell
2. Lebhaft
3. Rasch
4. Langsam, mit melancholischem Ausdruck

Lars Anders Tomter, bratsj; **Håvard Gimse**, klaver

Anton Webern / 5 sanger

1. Vorfrühling (tekst: Ferdinand Avenarius)
2. Sommerabend (tekst: Wilhelm Weigand)
3. Heiter (tekst: Friedrich Nietzsche)
4. Ideale Landschaft (tekst: Richard Dehmel)
5. Heimgang in der Frühe (tekst: Detlev von Liliencron)

Halvor Melien, baryton; **Marina Kan Selvik**, klaver

Franz Liszt / To sangtranskripsjoner for klaver
 – Robert Schumann – Widmung, op.25, nr. 1
 – Franz Schubert – Erlkönig, d.328

Marina Kan Selvik, klaver

Johannes Brahms / Klaverkvintett i f-moll, op.34

1. Allegro non troppo
2. Andante, un poco adagio
3. Scherzo: Allegro
4. Finale: Poco sostenuto – Allegro non troppo – Presto, non troppo

Guro Kleven Hagen, fiolin; **Camilla Kjøll**, fiolin; **Lars Anders Tomter**, bratsj;
Sandra Lied Haga, cello; **Håvard Gimse**, klaver

Programomtaler av Ida Habbestad

Mot slutten av 1800-tallet fremstilte Ibsen sentrale kvinneskikkelser i datidens litteratur. Hedvig i *Vildanden* lever isolert fra andre barn og tar sitt eget liv. Nora Helmer bryter ut av ekteskapet, tro mot periodens ideal om frigjøring. I *Fruen fra havet* stilles spørsmål ved vilkårene for varig intimitet, når moderne liv gjør at begge parter får mulighet til å velge og forkaste.

I samme århundret levde fiolinisten Joseph Joachim under et romantisk motto. *Frei aber einsam* gav tittel på bursdagsgaven Robert Schumann initierte, kanskje i glede over å ha blitt kjent med, og begeistret, for Johannes Brahms. De to komponistene samt Albert Dietrich skrev ulike satser, med tonene f-a-e som byggestein. Her hører vi bidraget til Brahms, ved urframføringen satt Clara Schumann ved pianoet.

Det er noe paradoksalt ved frihetsbegrepets plass i romantikken, samtidig som epoken lengter etter kjærlighet. Men romantikkens mest opphøyde kjærlighet er uopnåelig – og i tosomheten finnes en dualitet som kan danne drivkraft i musikken. Schumanns eventyrbilder, *Märchenbilder*, er inspirert av to motsetningsfulle karakterer. Den rolige drømmeren Eusebius og den slagkraftige, oppfarende Florestan. Kanskje fulgte Schumann motsetningsprinsippet i mange eventyr, hvor forskjellene forsterkes når to personer opptrer sammen, og rollene blir stereotyper.

En form for tosomhet oppstår også når ord og musikk kommer sammen. Ikke få komponister har reflektert over muligheter og begrensninger ved å bygge musikalske uttrykk i og mellom meningsladde ord. I Anton Weberns kortfattede produksjon finner vi i mer enn halvparten en kopling av musikk og tekst. Vokalverkene følger en utvikling fra tonalitet til atonalitet og til et strengere tolvtonesystem. At forløperen til etterkrigstidens serialisme i sine tekstvalg strakte seg mot romantikk og folklorisme kan synes som et paradoks. Men kanskje oppstår det også i motsetningen et rom for å skape nye forståelser omkring vår eksistens.

En annen kontrast – plasseringen av det musikalske uttrykket over det litterære i utviklingen av lieden, danner et viktig grunnlag for at Schubert og Schumann gav den romantiske lieden sin identitet. Kanskje er det også denne hierarkiske forflytningen som rettferdiggjør Franz Liszts klavertranskripsjoner som vi hører her i kveld?

For ekteparet Schumann kom eksistensielle spørsmål brått på bordet da Robert forsøkte å ta sitt liv. Han tilbrakte resten av livet på mentalsanatorium, Clara fikk ikke besøke ham der. Det gjorde derimot Brahms, han støttet familien da og siden. Følelsene for Clara gav grobunn for et intenst, platonisk forhold. Klaverkvintetten i f-moll er påvirket av henne og fiolinisten Joachim. Verket var først en strykekvintett, men etter Joachims tilbakemelding ble den en sonate for to klaverer. Clara så ideer i verket nok til et helt orkester – og Brahms skrev seg frem til kveldens utgave.

Om Brahms' komplekse følelser for Schumann-paret var med da han leste Ibsen, vet vi lite om. Men kunstnerne møttes mot slutten av hundreåret, på Ibsens ønske. Brahms skal ikke ha vært hjertelig mot forfatteren, men kunstnerisk må han ha vært tiltrukket: Både *Fruen fra havet* og *Vildanden* var del av Brahms' litterære liv.